

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛІЗ ОБ'ЄКТУ ЗЛОЧИНУ

408

О.О. Пальчик,

студентка 5 курсу юридичного факультету

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Проблема об'єкту злочину є досить актуальною у науці кримінального права багатьох країн. Пов'язано це перш за все з тим, що злочину, який не посягає на певний об'єкт не існує, і у будь-якому випадку встановлення об'єкту злочину є необхідним для віднесення певного діяння до кримінально-караного або для кваліфікації вже вчиненого діяння як злочину.

В законодавстві іноземних держав саме поняття об'єкту злочину не розкривається, останній приймається до уваги законодавцем при класифікації злочинів на певні групи або знаходить своє вираження у науці кримінального права. Законодавець у більшості країн СНД пішов шляхом закріплення у кримінальному кодексі завдання кодексу, при цьому виокремивши певні об'єкти кримінально-правової охорони (наприклад, КК Російської Федерації, КК Азербайджанської Республіки, КК Республіки Білорусь, КК Республіки Таджикистан, не є виключенням і КК України).

У науці кримінального права іноземних держав вказівку на об'єкт злочину знаходимо при аналізі самого поняття злочину. Наприклад, в англійському кримінальному праві за відсутності легального визначення поняття злочину серед правозастосовців перевага надається визначенню вченого Стівена, який зазначав: «Злочином є будь-яке порушення права, що розглядається з точки зору шкідливої спрямованості (evil tendency) такого порушення проти суспільства в цілому». Таким чином, об'єктом злочину визнається суспільство в цілому.

В США в науці кримінального права запропоновано велику кількість понять злочину, але нас цікавлять лише ті, які містять вказівку на об'єкт злочину. Так, Г. Сайке зазначає, що злочином є «поведінка, яка суперечить благополуччю суспільства». У деяких рішеннях суду міститься посилання

на те, що «діяння не може бути охарактеризовано як злочинне, якщо воно не посягає на суспільство».

У кримінальному праві Франції при визначенні злочинного діяння береться до уваги тяжкість заподіяної злочином шкоди, яка, на думку колишнього міністра юстиції Р. Бадентера, полягає в тому, що злочин посягає на суспільні цінності, порушує дисципліну суспільного життя.

Отже, наука кримінального права більшості іноземних держав визначає об'єктом злочину суспільство в цілому або його благополуччя, суспільні інтереси тощо.

Об'єкт злочину в іноземних державах береться до уваги і при класифікації злочинів на групи. Так, зважаючи на відсутність в Англії єдиного кодифікованого акту в галузі кримінального права, уявлення про таку класифікацію складається лише із різноманітних підручників, практичних посібників, складених провідними спеціалістами в галузі кримінального права. Як зазначає І.Д. Козочкін, злочини пропонуються поєднувати у такі групи: злочини проти особистості, статеві злочини, злочини проти власності, політичні злочини, злочини проти суспільного порядку, злочини проти правосуддя, проти публічної моралі, автотранспортні злочини та інші.

У КК Франції при класифікації злочинів береться до уваги тяжкість злочину, при цьому злочини поділяються на загальнокримінальні, політичні (злочини проти держави) та воєнні.

КК Федеративної Республіки Німеччини також класифікує злочини відповідно до об'єкту. Наразі у цій країні відбувається реформа кримінального кодексу, її головною метою прогресивні вчені-юристи вбачають у захисті особистості, її основних прав і свобод від злочинних посягань з врахуванням принципів правової держави. У зв'язку з цим у кримінальне законодавство Федеративної Республіки Німеччини було внесено зміни, які стосувалися нової системи меж покарань, в якій більш суттєве значення надавалося правоохоронним благам особистості, таким як

життя, тілесна недоторканність, особиста свобода статеве самовизначення, а не матеріальним правовим благам (майно тощо).

КК Литви включає 32 глави. При цьому 11 з них присвячені злочинам проти особи. Крім того, в окремі глави Спеціальної частини виділені, зокрема, злочинні діяння: проти інтелектуальної і промислової власності, проти фінансової системи, пов'язані з озброєнням та іншими небезпечними речовинами тощо.

Отже, аналізуючи норми кримінального законодавства іноземних держав, можемо зробити висновок, що вони не містять єдиного підходу до визначення об'єкту злочину. На думку М.І. Хавронюка, пояснити це можна тим, що у доктрині кримінального права відсутній узгоджений підхід до визначення як поняття об'єкту злочину (і загалом необхідності його визначення), так і системи об'єктів. Це у свою чергу призводить до дублювання статей Особливої частини КК, відсутності визначеної системи об'єктів захисту кримінальних кодексів, залишення поза кримінально-правовим захистом деяких невід'ємних прав і свобод людини і громадянина.

Нові кримінальні кодекси деяких держав Європи, прийняті в останні роки, починають класифікацію злочинів зі злочинів проти основних прав і свобод людини. Такий підхід законодавця, на нашу думку, пояснюється перш за все визнанням прав і свобод людини і громадянина найвищою соціальною цінністю держави. Але, на жаль, на сьогодні він не є поширеним серед кримінального законодавства і вчених-криміналістів більшості країн світу. У зв'язку з цим, вважаємо, що питання об'єкту злочину не повинно залишатися поза увагою міжнародної спільноти, як вбачається, воно може бути закріплено на рівні міжнародних стандартів кримінально-правового захисту основних прав, свобод, інтересів людини і громадянина, а також інших учасників правовідносин, визначивши при цьому, що об'єктом злочину є права, свободи та інтереси.

Науковий керівник: В.М. Трубников